

شهرهای کرمان و یزد

بررسی نقش شهرهای کرمان و یزد از لحاظ ملی و بین‌المللی و تاثیر آن بر صنعت گردشگری

محمدحسن تجلی
کارشناس برنامه‌ریزی گردشگری

مقدمه

گردشگری قبل از هر چیز، یک مسئله اقتصادی است. ساماندهی فضای جغرافیایی در امر مبادله آزاد گردشگری شکل می‌گیرد و تجارت مسافرت بر پایه سرمایه‌داری و سودآوری انجام می‌شود. از این‌رو گردشگری در فرایند عرضه و تقاضا، جلوه‌هایی از توسعه را نشان می‌دهد. مؤلفه اصلی پارادایم گردشگری پایدار، ساخت رابطه و اتحاد برای قدرتمندتر ساختن ظرفیت‌های جامعه محلی و انتقال اقتصاد محلی به شیوه‌ای پایدار که برای محیط‌زیست نیز مطلوب فایده باشد، است. گردشگری به‌عنوان صنعتی نوپا در جهان در ردیف یکی از سه منبع درآمدی اول به شمار می‌آید، ولی در ایران و بویژه در استان کرمان به دلایل فراوان هنوز جایگاه واقعی خود را پیدا نکرده است.

ایفای نقش بین‌المللی یک شهر از شکل و مفهوم سنتی خود فاصله گرفته و شهرها در عرصه روابط بین‌الملل جایگزین دولت‌ها می‌شوند. دیپلماسی شهری هنر نشان دادن توانایی‌ها و پتانسیل‌های شهری به موازات دیپلماسی ملی و به کار بردن آن در جهت توسعه اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی شهرها، در فضای جریان‌ها و اقتصاد مبتنی بر تفکرات نئولیبرالیسم و جهانی شدن می‌باشد. در این میان صنعت گردشگری و جذب گردشگر یکی از شاخه‌های راهبردی توسعه اقتصادی شهرها در عرصه دیپلماسی شهری است که همکاری‌های شبکه‌ای شهرها در کسب سهم بیش‌تری از بازار

گردشگری بین‌المللی با استفاده از این ابزار، گسترش روزافزونی داشته است. هم‌چنین گردشگری شهری با تکیه بر پتانسیل‌ها و فضاهای توریستی شهرها یکی از دلایل مهم توجه و جذب گردشگران داخلی و خارجی به شهرها می‌باشد.

از طرفی توان‌های فضایی گردشگری شهر کرمان بر اساس تجزیه و تحلیل علمی به دست آمده، دارای عوامل جاذبه‌ای بیش‌تری نسبت به دافعه‌های آن می‌باشد که بیش‌تر در مرکز شهر متمرکز شده‌اند؛ مانند بازار کرمان، تسهیلات و زیرساخت‌ها، مراکز تجاری و خدماتی، نقاط گردشگری شهری و ... که البته زمینه مشکلاتی چون آلودگی شدید هوا، ازدحام و شلوغی را به وجود آورده است. علاوه بر این‌ها فرسودگی ناوگان حمل‌ونقل شهری، کیفیت پایین خدمات و موانع بر سر راه تسهیلات گردشگری از ضعف‌های موجود در شهر کرمان می‌باشد. امروزه شهرها انتخاب‌های بیش‌تری از کالاها و خدمات را در اختیار شهروندان و مصرف‌کنندگان قرار می‌دهند. شهرها عامل تحول و پیشرفت اجتماعی، فرهنگی،

تفاوت‌های آشکاری در نوع برداشت یونسکو و هم‌چنین فعالیت‌های انجام شده در عرصه‌های ملی و بین‌المللی در مورد دو شهر کرمان و یزد کاملاً مشهود است. از نظر نقش ارائه شده توسط دو شهر از زمان پیدایش تا زمان معاصر در دیدگاه سازمان یونسکو، شهر کرمان شهری است با عملکرد منطقه‌ای و حتی فرامنطقه‌ای با توجه به وجود بازار و دروازه‌های شش‌گانه و قلاع آن.

اقتصادی، فناوری و سیاسی در کشورها هستند و مراکز دانش، نوآوری و تخصصی شدن تولید و خدمات در یک سرزمین می‌باشند. شهرها تفکر خلاق و نوآوری را تسهیل می‌کنند، تفکر خلاق را ترویج می‌کند، باعث سرریز دانش و توسعه ایده‌ها و فناوری‌های جدید می‌شوند. شهرها هم‌چنین فرصت‌های بیش‌تری برای یادگیری و اشتراک‌گذاری برای انسان‌ها فراهم می‌کنند.

شهرها به‌عنوان مراکز تولید و خدمات عمل می‌کنند و در این حالت تولید بسیاری از کالاها و خدمات در یک محیط شهری با تراکم بالا کارآمدتر است. از این‌رو آن‌ها عامل تحول و پیشرفت اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، فناوری و سیاسی هستند. در پهنه فضایی یک سرزمین با مرزهای مشخص شهرها از سویی علاوه بر ایجاد پیوند با سایر شهرها در شبکه فضایی شهری در کشور و از سویی هم می‌کوشند با ایجاد تنوع عملکردی و

● یزد- مسجد امیرچماق ●

دارند و نیز نگاه سازمان جهانی یونسکو به آن‌ها پرداخته شود.

شهر یزد از دیدگاه تاریخی یونسکو

شهر یزد در منطقه کویری ایران و نزدیک به جاده ادویه و ابریشم واقع شده است. این گواهی زنده برای استفاده هوشمندانه از منابع محدود موجود در بیابان برای بقا است. آب توسط سیستم قنات به شهر آورده می‌شود. هر منطقه از شهر بر روی یک قنات ساخته شده است و دارای یک مرکز مشترک است. ساختمان‌ها از خاک ساخته شده‌اند. استفاده از خاک در ساختمان‌ها شامل دیوارها و سقف‌ها با ساخت طاق و گنبد است.

شهر تاریخی یزد شاهد یک سیستم ساخت‌وساز فوق‌العاده استادانه در معماری خاکی و تطبیق شیوه‌های زندگی با محیط متخاصم برای چندین هزار سال است. یزد با تداوم سنت‌هایی همراه است که سازمان اجتماعی را در برمی‌گیرد. این‌ها شامل وقف ساختمان‌های عمومی مانند آب‌انبارها، مساجد، حمام‌ها، قنات‌ها و غیره و همچنین توسعه سنت‌های ناملموس و چند فرهنگی، تجاری و صنایع‌دستی به‌عنوان یکی از غنی‌ترین شهرهای

شهر فارسی است، اما یزدی‌ها با لهجه یزدی و کرمانی‌ها با لهجه کرمانی صحبت می‌کنند. در اذهان بیشتر مردم کرمان این ذهنیت وجود دارد که شهر یزد توانسته از لحاظ گردشگری به نسبت شهر کرمان بهتر عمل نماید و در جذب گردشگر، موفق‌تر از کرمان عمل کرده است. در این مقاله هر چند کوتاه، سعی شده است تا با یک مطالعه تطبیقی، به مقایسه عملکرد این دو شهر در حوزه گردشگری با توجه به آثار تاریخی که

یکی از مهم‌ترین دلایل ایجاد شهر کرمان، قرار گرفتن آن در یک موقعیت چهارراه است. این شهر از دیرباز یکی از مکان‌های مهمی بوده است که غرب را به شرق و شمال را به جنوب متصل می‌کند. چنین مشخصاتی تأثیر بسزایی در ساخت و توسعه بازار داشته است؛ به‌گونه‌ای که مناطق تجاری شهر تا حاشیه کرمان گسترش یافته است. در نتیجه محور تجاری و طرح شهر بر اساس خطوط اصلی تجاری طراحی شده است.

تمرکز خدمات و تولیدات میل وافر خود را به بزرگ شدن و قطبی‌گرایی نشان دهند. از همین‌جاست که رقابت بین شهرها و حتی تشنج بر سر منابع محدود شکل می‌گیرد؛ مثال بارز آن امروزه بر سر منابع آب که به‌شدت در کشورمان محدود شده و درگیری بر سر آن هرازگاهی خود را نشان می‌دهد. بی‌تردید در حال حاضر گردشگری و فعالیت‌های وابسته به آن در تمامی شهرهای دنیا مورد توجه و مورد نظر قرار گرفته است؛ و هر شهری سعی بر آن دارد تا میزان توانایی و ارائه خدمات خویش را در این زمینه هرچه بیشتر گسترش بدهد تا از بازار گردشگری بی‌نصیب نماند. بازار گردشگری با وجود گردشگران که مشتریان آن هستند شکل می‌گیرد؛ و بی‌شک در این بازار تعداد مشتریان بسیار محدودتر از عرضه‌کنندگان می‌باشد. دو شهر یزد و کرمان در بازار گردشگری امروز ایران به‌عنوان دو شهر تاریخی و در فاصله طولی حدود ۳۶۸ کیلومتر از یکدیگر با مشترکات فرهنگی بسیار زیادند و هم‌چنین با تفاوت‌هایی؛ مثلاً زبان هر دو

یونسکو، تعداد شهرهای تاریخی ثبت جهانی شده جهان به عدد ۹ رسید.

جنبه تاریخی شهر کرمان از دیدگاه یونسکو

یکی از مهم‌ترین دلایل ایجاد شهر کرمان، قرار گرفتن آن در یک موقعیت چهارراه است. این شهر از دیرباز یکی از مکان‌های مهمی بوده است که غرب را به شرق و شمال را به جنوب متصل می‌کند. چنین مشخصاتی تأثیر بسزایی در ساخت و توسعه بازار داشته است؛ به گونه‌ای که مناطق تجاری شهر تا حاشیه کرمان گسترش یافته است. در نتیجه محور تجاری و طرح شهر بر اساس خطوط اصلی تجاری طراحی شده است. خط جنوب به شمال از بازار قدیم (بازار کهنه) شروع می‌شود. تا بازار عزیز یعنی از دروازه ریگ‌آباد تا اطراف دروازه گیری و خط شرق به غرب بازار کرمان که از دروازه مسجد شروع و به میدان ارگ ختم می‌شود. چنین پلانی نقش مهم خود را ثابت می‌کند و پلان معماری محور تجاری را به صورت تقاطع متقاطع تبدیل می‌کند که به یکی از زیباترین بازارهای ایران تبدیل شده است.

علاوه بر مسجد و بازار اصلی که وضعیت بسیار خوبی دارند، هر محله از شهر تاریخی هنوز دارای تمام ویژگی‌های خاص خود مانند آب‌انبار، حمام، تکیه، مساجد، مقبره و غیره است. بسیاری از خیابان‌ها و کوچه‌ها که الگوی اصلی خود را حفظ کرده‌اند، همچنان دارای ساباطهای فراوان یعنی کوچه‌های نیمه یا تمام سرپوشیده و سلسله طاق‌هایی برای محافظت عابرین در برابر آفتاب هستند. خط افق شهر که با بادگیرها، مناره‌ها و گنبدی‌های بناها و مساجد پر شده است، چشم‌انداز برجسته‌ای را از دور، از داخل و خارج از شهر تاریخی قابل مشاهده است. شهر تاریخی یزد در سال ۱۳۸۴ در فهرست آثار ملی قرار گرفت که بر اساس قانون حفاظت از میراث ملی (۱۹۳۰) و قانون تأسیس سازمان میراث فرهنگی ایران (۱۳۵۸) از حمایت قانونی برخوردار است. این ملک همچنین تابع قوانین و استانداردهای حفاظت از شهرهای تاریخی است. بافت تاریخی شهر یزد در ۱۸ تیرماه سال ۱۳۹۶ در فهرست میراث جهانی یونسکو به ثبت رسیده است. این محدوده ثبت شده ۱۰۰۶ هکتار مساحت دارد. با ثبت جهانی شهر یزد در فهرست

جهان است که تماماً از خاک ساخته شده است. این نشان‌دهنده فرهنگ‌های متنوع مربوط به ادیان مختلف در شهر از جمله اسلام، یهودیت و زرتشتی است که هنوز در کنار هم زندگی مسالمت‌آمیز دارند و دارای ترکیبی از ساختمان‌ها از جمله خانه‌ها، مساجد، آتشکده‌ها، کنیسه‌ها، مقبره‌ها، حمام‌ها، آب‌انبارها، مدرسه‌ها، بازارها و غیره هستند؛ همان‌طور که در صنایع‌دستی و جشن‌های سنتی آن‌ها دیده می‌شود.

از دهه ۱۹۳۰ به بعد، چندین سیاست برای نوسازی شهر اتخاذ شد که منجر به ایجاد چند خیابان تجاری عریض و دسترسی آسان به مسکن «مدرن» شد. این اتفاق بیشتر در خارج از شهر تاریخی رخ داده است و برخلاف برخی مقاصد از جمله آن‌هایی که متعلق به طبقات بالاتر هستند، مردم و همچنین تصمیم‌گیرندگان شهر موفق شده‌اند که پهنه‌های بزرگی از شهر تاریخی را با مرمت و حفاظت تعدادی از خانه‌های بزرگ دست نخورده نگه دارند. امروزه یزد دارای تعداد زیادی نمونه‌های عالی از معماری سنتی کویری با طیف وسیعی از خانه‌های معمولی تا املاک بسیار بزرگ و بسیار تزئین شده است.

● کرمان - بادگیر - بازار تاریخی کرمان ●

● کرمان- بخدان مویدی ●

شده‌اند. در ایران بین قلعه‌های نارین در میبد یزد و نائین اصفهان شباهت‌هایی با قلعه‌های کرمانی وجود دارد.

۲- کرمان با برخورداری از چهار بازار تاریخی خاص، مکانی منحصربه‌فرد در ایران و در میان کشورهای عربی به شمار می‌رود. (گنجعلیخان، ابراهیم‌خان، وکیل و حاج آقاعلی)،

۳- کرمان تنها شهری است که دارای میدان داخل بازار و ورودی اصلی از میدان ارگ در میان شهرهای خشک و گرم است.

۴- مسجد کوچک گنجعلی خان در بازار کرمان مانند موزه هنرهای زینتی است. حمام گنجعلی خان نیز در نوع خود زیباترین حمام ایران است.

۵- شکل متقاطع بازار کرمان ترکیبی از عناصر ارگانیک و غیر ارگانیک است.

۶- چهارسوق گنجعلی خان (گنبدی از چهار گنبد زاویه تند) با بیست متر ارتفاع یکی از بلندترین گنبد‌های بازاری در بین بازارهای

بازار کرمان بر اساس کتب، مقالات تحقیقی، سفرنامه‌های متعدد، وصیت‌نامه گنجعلی خان (که در وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی ایران موجود است) و نیز مقالات متعدد علمی در مورد مرمت آن می‌توان گفت بازار کرمان در دوره‌های مختلف هزار ساله ساخته شده است.

ویژگی‌های منحصربه‌فرد شهر کرمان از دیدگاه یونسکو

۱- دژهای باستانی زیادی در سرتاسر کشور وجود دارد. اگرچه این قلعه‌ها دارای ویژگی‌های مشترکی هستند، اما هر کدام ویژگی‌های خاص خودش را نیز دارد. اگر بازاری در شهرهایی با دژهای باستانی وجود داشته باشد، بقایای آن قابل توجه نیست، اما قلاع شهر کرمان منحصربه‌فرد هستند (قلاع اردشیر و دختر و بازار چلیپایی به همراه آن‌ها)، چون در داخل شهر ساخته

علاوه بر این، بیشترین دسترسی را بین بازار و محله‌های قدیمی شهر فراهم می‌کند.

توجیه ارزش جهانی برجسته بازار کرمان از دیدگاه یونسکو

۱- مجموعه بی‌نظیر بازار کرمان به‌عنوان یک شاهکار، خلاقیت انسان را به دلایل متعددی از جمله محور بودن ساختار شهر، چهار مجموعه بودن و مرکزیت در دوره‌های مختلف اثبات می‌کند.

۲- علاوه بر ویژگی‌های ارزشمند بازار و مجموعه‌های آن بویژه مجموعه گنجعلیخان، نماد ارزش‌های والای انسانی در دوره صفویه است که همه ویژگی‌های مجموعه نقش جهان اصفهان در مقیاس کوچک‌تر مانند حمام، مسجد، کاروانسرا و زیباترین و زیباترین‌ها را در خود جای داده است. تکنیک‌های معماری و هنری زمان خودش را کاملاً در تجسم بصری به همراه دارد.

۳- مجموعه گنجعلی خان مجموعه‌ای منحصربه‌فرد است؛ زیرا برخلاف سنت صفویان که مجموعه‌های خود را خارج از شهر قدیمی می‌ساختند، در آن زمان در کرمان بناهای قدیمی بسیاری را خریداری و تخریب کردند تا این مجموعه را که در تقاطع دو دروازه شهر قرار داشته است، بسازند. خطوط اصلی بازار مجموعه ابراهیم‌خان در سلسله قاجار بر اساس همان الگوی معماری صفویان ساخته شده است.

۴- مجموعه‌های کرمان از نمونه‌های بارز معماری فنی هستند که نه تنها به‌عنوان بهترین نشانه‌های شهری شناخته می‌شوند، بلکه نشان‌دهنده بالا بودن امنیت شهر کرمان است.

۵- بازار کرمان پر جنب‌وجوش‌ترین مکان شهر بوده و هست. در مورد بازار و اجناس آن ضرب‌المثل‌های زیادی وجود دارد. از نظر فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی تأثیر زیادی در دوران‌های مختلف داشته است. نقاشی‌های بالای سردر ورودی حمام مجموعه گنجعلی خان نشان‌دهنده فعالیت‌های روزمره در دوره صفویه است.

از دیدگاه سازمان جهانی یونسکو در زمینه

مرکز بین‌المللی قنات و سازه‌های تاریخی آب یونسکو در ایران

مرکز بین‌المللی قنات و سازه‌های تاریخی آبی، یک مرکز گروه دو یونسکو است و تحت نظارت آن سازمان فعالیت دارد. جمهوری اسلامی ایران پیشنهاد خود مبنی بر تأسیس مرکز بین‌المللی قنات و سازه‌های تاریخی آبی تحت نظارت یونسکو در یزد را به‌طور رسمی به سازمان یونسکو ارائه نمود. نهایتاً در سی و دومین کنفرانس عمومی یونسکو با این پیشنهاد موافقت گردید. یونسکو دارای ۸ دفتر منطقه‌ای و بین‌المللی در ایران است.

نخستین دفتر استانی کمیسیون ملی یونسکو- ایران در شهر میراث جهانی یزد نخستین دفتر منطقه‌ای استانی کمیسیون ملی یونسکو روز سه‌شنبه دوم دی‌ماه ۱۳۹۶ با حضور دبیرکل این نهاد در ایران و مقامات کشور و استانی در شهر یزد افتتاح گردیده است. ساختار دفتر یاد شده، شورای راهبری است که مهم‌ترین نهاد، تصمیم گیر در این دفتر است و ریاست آن به عهده استاندار و نایب‌رییس آن شهردار شهر یزد می‌باشد. در این رابطه شایان ذکر است که مدیرکل کمیسیون ملی یونسکو در ایران اعلام می‌دارد که برنامه‌ای برای توسعه این‌گونه دفاتر نداریم، اما امکان دارد با استفاده از ظرفیت‌های موجود استان‌های کشور تعداد محدودی دفتر ایجاد نماییم.

نتیجه‌گیری

همان‌طور که از مطالب ارائه شده برمی‌آید تفاوت‌های آشکاری در نوع برداشت یونسکو و همچنین فعالیت‌های انجام شده در عرصه‌های ملی و بین‌المللی در مورد دو شهر کرمان و یزد کاملاً مشهود است. از نظر نقش ارائه شده توسط دو شهر از زمان پیدایش تا زمان معاصر در دیدگاه سازمان یونسکو، شهر کرمان شهری است با عملکرد منطقه‌ای و حتی فرماندهی با توجه به وجود بازار و دروازه‌های شش‌گانه و قلاع آن. با توجه به وجود بازار بزرگ در جهت شمال به جنوب و مشرق به مغرب شهر و کاروانسراهای اطراف آن مرکزی جهت تولید ثروت و تجارت بوده است؛ بنابراین به دنبال آن مرکز سیاسی و اجتماعی مهمی در منطقه به حساب می‌آمده است.

ارزشمند خود را به اشتراک می‌گذارند. در جریان این تبادل تجربه و اندیشه، فرصتی بی‌مانند برای معرفی داشته‌های یک شهر و یک کشور پدید می‌آید. ایران به‌عنوان یکی از کهن‌ترین تجارب زندگی شهری، بی‌گمان می‌تواند در این شبکه نقش مهم و مؤثری داشته باشد. یونسکو به‌عنوان شبکه شبکه‌ها با در ارتباط قرار دادن شهرهای موفق در این عرصه، فرصتی برای دیده شدن و ارتقا جایگاه شهرهای مختلف پدید آورده است؛ بویژه شهرهای کوچک که می‌توانند با ایده‌ها و اندیشه‌های خلاقانه با پیوستن به این شبکه، جهانی شدن را بیازمایند. این شبکه منابع خود را به‌طور مؤثر در هر بخش برای ترویج یادگیری فراگیر از آموزش ابتدایی تا آموزش عالی استفاده می‌کند. یادگیری را در خانواده‌ها و دیگر جوامع زنده می‌کند. یادگیری را برای انجام کار درست و در محل کار تسهیل می‌کند. استفاده از فناوری‌های یادگیری مدرن را گسترش می‌دهد. کیفیت در یادگیری را افزایش می‌دهد و فرهنگ یادگیری را در طول زندگی تقویت می‌کند. با این رویکرد، شهر می‌تواند توانمندسازی فردی و اجتماعی، توسعه اقتصادی و رفاه فرهنگی و توسعه پایدار را افزایش دهد. شهرهای یادگیرنده یونسکو در ایران عبارتند از: اراک، اصفهان، بندر خمیر، بهبهان، تهران، شیراز، کاشان، مشهد مقدس، شهر جدید هشتگرد و یزد

شهر کرمان شهری است با عملکرد منطقه‌ای و حتی فرماندهی با توجه به وجود بازار و دروازه‌های شش‌گانه و قلاع آن. با توجه به وجود بازار بزرگ در جهت شمال به جنوب و مشرق به مغرب شهر و کاروانسراهای اطراف آن مرکزی جهت تولید ثروت و تجارت بوده است؛ بنابراین به دنبال آن مرکز سیاسی و اجتماعی مهمی در منطقه به حساب می‌آمده است.

ایران به شمار می‌رود، ۷- کرمان دارای طولانی‌ترین بازار به طول یک کیلومتر در بین شهرهای ایران است.

تعداد آثار به ثبت رسیده ملی در دو شهر

تعداد آثار ملی به ثبت رسیده در شهر کرمان ۱۶۵ و در شهر یزد حدود ۶۲۵ اثر می‌باشد.

ارتباطات بین‌المللی یزد و کرمان

خواهرخواندگی؛ خواهرخواندگی قراردادی است بین سران مملکتی یا سران دو شهر که برای ایجاد همبستگی و اتحاد بیشتر انسانی و فرهنگی بسته می‌شود. خواهرخواندگی اصطلاحی است که از ادبیات اروپا وارد دیگر کشورها شده و برای نخستین بار در سال ۱۹۲۰ بعد از جنگ جهانی اول این قرارداد بین یک شهر در انگلیس و یک شهر در فرانسه بسته شد و تا سال ۱۹۸۶ ادامه داشت. علت به‌کارگیری واژه خواهرخواندگی به این اعتبار است که در بیشتر زبان‌های دنیا واژه شهر مؤنث است. معمولاً دو شهر برای خواهرخواندگی باید دارای تشابهاتی باشند؛ مثلاً دو شهر تاریخی، دو شهر علمی یا دانشگاهی یا دو بندر یا حتی دو سمبل مشترک باشند که این انگیزه را ایجاد کند. رونق و رواج گردشگری بین دو شهر خواهرخوانده و نام‌گذاری متقابل نام خیابان‌هایی به نام شهر خواهرخوانده از جمله نتایج اعلام خواهرخواندگی شهرها است. شهر کرمان تنها با شهر آرمابیر ارمنستان خواهرخواندگی دارد و شهر یزد در حال حاضر با شهرهای لینز اتریش، گیومری ارمنستان، خیره ازبکستان، پراگا پرتغال، پینگ یانو چین، پوتی گرجستان و یاسبرین مجارستان پیوند خواهر خواندگی دارد.

شبکه شهرهای یادگیرنده در یونسکو در ایران

شبکه شهرهای یادگیرنده شبکه‌ای است جهانی برای تعامل و تبادل تجربه بین شهرهایی که در مدیریت شهری توجه ویژه‌ای به آموزش دارند. در این شبکه مهم و اثرگذار، مدیران شهری تجارب

شمال به جنوب و مشرق به مغرب شهر و کاروانسراهای اطراف آن مرکزی جهت تولید ثروت و تجارت بوده است؛ بنابراین به دنبال آن مرکز سیاسی و اجتماعی مهمی در منطقه به حساب می‌آمده است.

در مقابل، در شهر یزد با توجه به شرایط سخت اقلیمی و سعی مردم در حفظ منابع آبی، سیستم مهندسی قنات و سکونتگاه‌های متناسب با شرایط اقلیمی باعث ماندگاری مردم و ادامه فرهنگ زندگی آن‌ها شده است که تفاوت اساسی در همین جاست؛ بافت تاریخی یزد به دلیل حیاتی بودن آن برای زندگی مردم هم چنان حفظ شده و مردم با حفظ فرهنگ و آیین‌های خویش در حال زندگی در آن می‌باشند. در حالی که نقشه برجسته بازار کرمان با توسعه و مدرن شدن شهر و گسترش تجارت به بیرون از آن، ضعیف و ضعیف‌تر شده است. امروزه دیگر در بازار کرمان صدای چکش مسگران از بازار مسگری شنیده نمی‌شود. یا با گسترش سوداگری، بازار کفاشان از بین رفته است. با شکل‌گیری حمل‌ونقل و باراندازهای کالا، کاروانسراها نیز نقش خود را از دست داده و بسیاری از آن‌ها از بین رفته‌اند. اطراف بازار هم که بافت مسکونی و تاریخی بوده با گسترش بافت جدید کوچک و کوچک‌تر شده است. در نتیجه گردشگران در شهر یزد، بافت کهن و زنده می‌بینند که با گشت‌وگذار و وقت‌گذرانی در آن به حال و هوای صدها سال پیش می‌روند، در حالی که در کرمان با بازاری مواجه می‌شوند که برخلاف نام‌های قسمت‌های مختلف آنکه از کارکردهای آن نشأت گرفته، مواجه با فضایی هستند که با انواع و اقسام کارکردهایی که ارائه می‌دهد هم‌خوانی چندانی ندارد. از سویی دیگر بر اساس مطالعات میدانی انجام شده توسط خود نگارنده، در شهر کرمان مردم تمایلی به ثبت ملک خویش به‌عنوان یک اثر ملی ندارند؛ چرا که این امر را در اقتصاد خانوار خود عاملی بازدارنده می‌دانند که به همین علت، طی چند

سال گذشته، بسیاری از آثار نفیس تاریخی با مالکیت شخصی تخریب گردیده است. گردشگری در شهر کرمان و یزد هر دو از نوع گردشگری تاریخی است؛ با این تفاوت که ماندگاری در شهر یزد افزایش یافته و با کرمان تفاوت آشکاری دارد، لذا نقش گردشگری در اقتصاد این دو شهر کاملاً متفاوت است.

پیشنهادهای زیر برای تقویت و توسعه گردشگری شهر کرمان پیشنهاد می‌گردد:

- ۱- توجه به حریم بازار که ستون فقرات بافت تاریخی کرمان است باید بیش از پیش مورد توجه مسئولان و مدیران دست‌اندرکار باشد. اگر رعایت حریم‌های تاریخی محدودیت شدیدی را برای صاحبان املاک در اطراف بازار ایجاد می‌کند، در مقابل مسئولان نیز باید با ایجاد فرصت‌های گردشگری موجبات ارزش اقتصادی این‌گونه املاک را فراهم سازند.
- ۲- بافت تاریخی شهر کرمان ۵۰۰ هکتار و کمتر از نصف بافت قدیم یزد است، لذا بایستی در شهر کرمان با زنده‌سازی بازار و فضاهای اطراف آن با اصول درست معماری سنتی با هدف استفاده‌های گردشگری مورد توجه مدیران شهری قرار گیرد.
- ۳- در اقتصاد گردشگری عامل فرهنگ و مردم بومی نقش اساسی دارند. اگر مردم اعتقادی به حفظ داشته‌های فرهنگی و معماری تاریخی خود نداشته باشند. اقتصاد گردشگری رو به ورشکستگی خواهد رفت.
- ۴- استفاده از پتانسیل‌های شهری و شهروندی کرمان در جهت تعاملات

بافت تاریخی شهر کرمان ۵۰۰ هکتار و کمتر از نصف بافت قدیم یزد است، لذا بایستی در شهر کرمان با زنده‌سازی بازار و فضاهای اطراف آن با اصول درست معماری سنتی با هدف استفاده‌های گردشگری مورد توجه مدیران شهری قرار گیرد.

بین‌شهری با جهان شهرها و تقویت ارتباطات بین فردی و اجتماعی دارای اهمیت است.

۵- اشتراک‌گذاری پتانسیل‌ها و فرصت‌های سرمایه‌گذاری در زمینه گردشگر با شهرهای همسایه و دوردست‌تر، اما مهم از لحاظ جمعیتی و گردشگری.

۶- در نظر گرفتن توان‌ها و ظرفیت‌های فرهنگی، اجتماعی و شهری در رابطه با جذب گردشگر از طریق همکاری شبکه‌ای با جهان شهرها.

۷- برنامه‌ریزی دقیق برای فصولی از سال که شهر دارای آب‌وهوای مساعدی برای گردشگران نیست.

۸- ارائه سیاست‌ها و برنامه‌های سازنده در جهت همکاری‌های بین‌شهری و عقد قراردادهای مبتنی بر خواهرخواندگی شهر کرمان با شهرهای توسعه‌یافته و قوی در زمینه گردشگری.

۹- استفاده از فرصت کرمان به‌عنوان شهر ملی صنایع‌دستی و ارائه صنایع‌دستی و آیین‌های مردمی از طریق برگزاری جشنواره‌های بین‌المللی گردشگری و جذب گردشگران خارجی.

۱۰- استفاده از فناوری‌های نوین تکنولوژی؛ خدماتی و ارتباطی با جهان شهرها در جهت جذب گردشگران.

۱۱- به‌کارگیری مدیریت سیستمی در صنعت گردشگری و توسعه آن از طریق برندسازی شهری در کشورهای همسایه و دیگر جهان شهرهای دنیا.

۱۲- دوری کردن از عقد هرگونه تفاهم‌نامه با شهرهایی که هیچ تأثیری در توسعه شهری کرمان ندارند.

۱۳- تلاش در جهت بالا بردن سطح کیفیت خدمات شهری بویژه در زمینه گردشگری.

۱۴- ایجاد زمینه‌های لازم جهت آشنایی گردشگران اعم از ایرانی و خارجی با فرهنگ بومی شهر کرمان.

۱۵- افزایش استانداردهای خدماتی و کالایی که مورد توجه گردشگران ایرانی و خارجی است.